

STATSMINISTERENS FOREDRAG FOR ROSKILDE HØJSKOLE
TORSDAG 11. SEPTEMBER 1980.

"Norge etter Nordøk."

I 1969 fant et utenlandsk selskap olje i den norske del av Nordsjøsokkelen. Tre år senere - høsten 1972 - kom utfallet av folkeavstemningen om norsk medlemskap i EF.

Det er selvfølgelig ingen direkte forbindelse mellom disse to begivenhetene, men de har begge hatt stor betydning for utviklingen i Norge siden. Jeg vil derfor ta mitt utgangspunkt her.

Utfallet av folkeavstemningen var intet nei til Europa, men et nei til én bestemt tilknytningsform til EF, til De europeiske fellesskap. Selv om vi ligger i utkanten av Europa er vi, har vi alltid vært, og vi alltid være, en del av Europa. 2

Oljen var ikke ny, den har ligget der i millioner av år. Men det var knapt noen som for 20 år siden for alvor trodde det var olje i Nordsjøen - da ville nok oppdelingen av sokkelen ha støtt på flere problemer.

Det fortelles at en geolog i et kjent oljeselskap før funnen var et faktum, skal ha sagt at han ville være villig til å drikke all den olje som måtte finnes under Nordsjøen.

Utvinningsen av olje og gass fra havbunnen er en helt ny virksomhet i Norge, men den føyer seg inn i et tradisjonelt næringsmønster. Vi har fra gammelt av alltid hentet en stor del av vårt utkomme fra havet. Men de nyoppdagede rikdommene har gitt oss nye muligheter og stiller oss i en gunstigere situasjon enn de fleste andre land.

I Norges utenriksøkonomi.

Det er få land hvor utenriksøkonomien spiller en så stor rolle som i Norge. Den samlede eksport av varer og tjenester utgjør omlag 40% av bruttonasjonalproduktet. På importsiden er forholdet omtrent det samme. Vel 30% av industriens sysselsetting og produksjon er knyttet til utpregede

eksportindustrier.

Utenriksøkonomien har vært en avgjørende faktor i den rivende økonomiske og sosiale utvikling Norge har gjennomgått de siste 100 år. Vårt begrensede og ensidige naturgrunnlag, sammen med lavt folketall, gjorde at økonomisk vekst bare var mulig gjennom en bevisst utnyttelse av internasjonal arbeidsdeling og gjennom utvikling av de naturlige fordeler vi har. Økonomisk nødvendighet tvang så å si Norge til å åpne seg mot verden.

Som så mange små land i samme stilling hadde Norge lenge begrenset evne til selv å utnytte sitt eget naturgrunnlag. Det industrielle gjennombrudd ble derfor i stor utstrekning basert på fremmed kapital og teknologi. Men denne utenlandske

kapitalen ble tidlig brakt inn under nasjonal kontroll og styring, og vi tilegnet oss også etterhvert selv de nye teknologier.

Industrialiseringen fant først sted i våre tradisjonelle næringer som i skogbruket, fiskerinæringen og sjøfarten, og det var først gjennom utbyggingen av vår til det siste kanskje største ressurs - vannkraften - at den økonomiske utvikling i Norge skjøt fart for alvor. Den har vært grunnlaget for utbygging av bl.a. en aluminiumsindustri og en gjødningsindustri som virkelig teller internasjonalt. Oljevirkksomheten har stilt norsk industri og teknologi overfor helt nye oppgaver, utfordringer og muligheter.

To særtrekk kjennetegner vår oljepolitikk. For det første norske myndigheters egen avgjørende rolle. Regjeringen utarbeider i nært samarbeid med Stortinget retningslinjer og styringstiltak samtidig som den overvåker og kontrollerer alle ledd i oljevirkksomheten. Vi har dessuten lagt oss på hva vi kaller "en moderat utvinningstakt" for olje- og gassforekomstene som er satt til 90 millioner tonn oljeekvivalenter pr. år. Vi har et stykke igjen til vi når dette taket. I år vil produksjonen nå 50 mill. tonn og ligge på 60 - 70 mill tonn utover i 1980-årene. Vårt eget forbruk er 3 mill. tonn.

Den norske kontinentalsokkelen er langt den største i Europa. Hittil har vi bare undersøkt og satt igang utvinning i et område som dekker omlag 15 prosent av denne sokkelen. Her regner vi med å ha reserver som med den nåværende produksjon vil vare i over 50 år. I den resterende del av sokkelen - nord for 62° - antar vi at mulighetene er til stede for tilsvarende reserver. Dette åpner vide perspektiver for Norge - og for Norden og resten av Europa.

Men la meg ikke leggeskjul på at oljevirkksomheten også medfører enkelte problemer. Den er med på å skape et internt pris- og kostnadspress som kan føre til vanskeligheter for opprettholdelsen av konkurranseevnen til vårt øvrige

næringsliv. Det er også skapt forventninger hos folk om at de store oljeinntektene skal løse alle mulige problemer - og så stiger kravene.

Men vi kan og skal mestre problemene. Dette innebærer imidlertid at vi - og andre - må dempe forventningene om de umiddelbare, velgjørende virkningene av oljevirkksomhet. For egentlig har norsk olje- og gassutvinning kvantitativt moderat betydning i det store bilde - omlag 10 prosent av Vest-Europas samlede behov. Den store interessen denne utvinningen omfattes med internasjonalt, skyldes bl.a. at det dreier seg om marginale verdier på et meget trangt marked og ressursenes strategiske betydning. Dette gjør ikke Norge mindre avhengig av utviklingen omkring oss enn før - tvert imot. Men vi er mindre utkant enn før, og det har betydning for vårt forhold til verden omkring oss.

Dette gjelder ikke minst i forholdet til andre europeiske land.

II Forholdet Norge - Europa/EF

Norsk Europa-politikk er tuftet på to forhold, nemlig resultatet og innholdet av folkeavstemningen i 1972, samt den faktiske økonomiske avhengighet som har utviklet seg mellom Norge og EF. For Norge er EF idag økonomisk sett langt det viktigste geografiske enkeltområde.

Gjennom vår frihandelsavtale med EF er det etablert tollfrihet for praktisk talt samtlige industrivarer.

Gjennom denne frihandelsavtalen og vårt medlemskap i EFTA, er Norge knyttet til et omfattende vest-europeisk frihandelsområde med 16 land og over 300 mill. innbyggere som gir

10

betydning

markedsadgang av avgjørende for oss. Tilsammen avtar EFTA og EF-landene 75% av vår tradisjonelle vareeksport. Tar vi med olje og gass, vil EF/EFTA-andelen av totaleksporten være 80 prosent. Dertil kommer at EF-området er langt det viktigste marked for eksport av norske skipsfartstjenester. Av særlig interesse for EF er kanskje vår olje- og gasseksport. Eksporten av råolje var i 1979 14 mill. tonn. Samtidig er Norge EF's største leverandør av naturgass, med halvparten av EF's samlede import, dvs. 10 prosent av forbruket. Vi antar at leveransene til EF av olje og gass vil øke i årene fremover.- særlig gass.

Men det skjer noe mer enn disse tørre tall kan fortelle. Gjennom den økonomiske integrasjon som er et resultat av samarbeidet innenfor EFTA og EF, er norsk industri og næringsliv i stadig sterkere grad trukket inn i samarbeid med europeiske partnere. Vi har fått en innretning av hele vårt økonomiske liv hvor Vest-Europa spiller en stadig viktigere rolle.

Mot denne bakgrunn er det naturlig at vi på norsk side har vært opptatt av hvordan, dvs. i hvilke former og på hvilke områder, vi kan utvikle samarbeidet med EF. Vårt ønske om et nærmere samarbeid med EF deles av de andre EFTA-land, og ^{er} nedfelt i erklæringen fra møtet i Wien i mai 1977 mellom statsministrene i EFTA-landene. Wien-møtet og EFTA's ministermøte i Bodø i mai ifjor inneholder konkrete forslag om utbyggingen av forbindelsene mellom

EFTA-landene og EF. Reaksjonene fra EF's side på EFTA-landenes utspill har vært positiv, og det er nå opp til de enkelte EFTA-land å følge opp med forslag til konkret samarbeid.

For Norge er situasjonen den at Stortinget ifjor ga grønt lys for utbygging av samarbeidet med EF, på et praktisk pragmatisk grunnlag på områder hvor der er en gjensidig interesse for slikt samarbeid. I et memorandum som vi overleverte Kommisjonen i mai ifjor, kom vi inn på konkrete felter utenfor handelsavtalen, hvor et nærmere samarbeid forekom ønskelig og naturlig. Vi har allerede i noen tid hatt regelmessige kontaktmøter med EF-kommisjonen om skipsfart og bistandsspørsmål, og det er etablert kontakter mellom norske fagmyndigheter og Kommisjonen om

økonomisk politikk, energipolitikk og delvis luftfart.
 Dette er samarbeidsområder som vi prioriterer og hvor vi
 ønsker å videreutbygge kontaktene med EF. I lys av den
 økonomiske situasjon og det urovekkende omfang arbeids-
 løsheten i Europa nå har, legger vi på norsk side særlig
 vekt på konsultasjonene med EF om økonomisk politikk.
 Dette bør da også være et område hvor forholdene ligger tilrette
 for flersidige konsultasjoner mellom EF- og EFTA-landene.
 EF står nå overfor en utvidelse sørover. På norsk side
 hilser vi denne utvidelsen velkommen, bl.a. fordi den vil
 gi et bidrag til å sikre den demokratiske utvikling i Sør-
 Europa.

EF's politiske og økonomiske stilling vil bli forsterket
 gjennom den forestående utvidelse og vil ytterligere under-
 streke norske myndigheters behov for utvidede kontakter
 med EF i tiden fremover men jeg vil imidlertid presisere
 at vi gjennom de utvidede kontakter ikke sikter mot noen
 institusjonalisering av samarbeidet med EF.

Vi håper å få i stand samarbeid på konkrete saksfelter,
 og når det gjelder det utenrikspolitiske samarbeid innen
 EF - som blir stadig viktigere - regner vi med direkte
 kontakter med det konsultative organ - ministerrådet.

Ellers tar vi sikte på å bygge ut det bilaterale økonomiske
 og politiske samarbeid med EF-landene. Her legger vi
 betydelig vekt på et industri- og energisamarbeid med

utgangspunkt i norske energileveranser - som på vår side vil gi viktige og verdifulle innpulser til opprettholdelse og utvikling også av en ikke-oljeavhengig industri. Vi ønsker ikke å gjøre vår økonomi alt for avhengig av oljen.

III. Sysseilsetting.

Den mangel på økonomisk stabilitet som siden midten av 1970-årene har preget EF - og den øvrige vestlige verden - har kastet millioner av mennesker ut i arbeidsløshet. Det er min faste overbevisning at **denne** stadig tiltagende arbeidsløsheten er et av de største problemene de vestlige demokratier står overfor.

Arbeidsløsheten er et spørsmål om menneskeverd og om en meningsfylt tilværelse for de mennesker som rammes og deres familier. Det er særlig bekymringsfullt at så mange unge må gå rett over i de arbeidslediges rekker. Det kan være til ubotelig skade for samfunnet, særlig på lengre sikt, om vi ikke klarer å mestre dette problemet.

Sysseilsettingsproblemene skyldes felles internasjonale, økonomiske problemer og de kan derfor bare finne en mer varig og tilfredsstillende løsning i samarbeid med andre land. Dette understreker også den tiltakende gjensidige økonomiske avhengighet landene imellom.

Våre problemer - særlig på litt lengre sikt - er imidlertid også knyttet til den tredje verden. La meg bare nevne ett forhold: I den krise de rike land står overfor vil utsatte områder trues av tap av arbeidsplasser og næringsgrunnlag. Det kunne gi raske og synlige resultater om vi prøvde å skjerme oss utad, for lokalsamfunnene vil ha liten forståelse for økonomiske og teoretiske betraktninger av global karakter når deres arbeidsplasser står på spill. En slik proteksjonisme er ofte rettet mot lavprisprodusenter, og her er u-landene en viktig gruppe. Men de vil ikke forstå om industriland etter mange-årig bistandspolitik skulle stenge grensene når et utviklingslands industriproduksjon øker.

IV Den nordiske synsvinkel.

Stillet overfor disse problemene er det en viktig nordisk samarbeidsoppgave å få gjennomført et internasjonalt samarbeid for å utførme en økonomisk-politisk strategi for hvorledes disse store økonomiske problemene skal gripes an internasjonalt. Det er videre viktig at vi deretter legger denne strategien til grunn for samarbeide så vel i EF som i OECD.

Det nordiske samarbeidet er blitt en så viktig og selvsagt del i hvert enkelt av de nordiske lands politik ^{må} at det mer ses som en forlengelse av innenrikspolitikken enn som utenrikspolitik. I nordisk sammenheng er det stilt store forhåpninger til et utvidet industri- og energisamarbeid på grunnlag av de norske olje- og gass-

forekomster.

Her er det viktig å ha for øye at hittil har det nordiske samarbeid på det politiske felt i alt vesentlig vært et samarbeid mellom regjeringer og parlamenter. Et videre industrielt - økonomisk samarbeid på grunnlag av olje- og gassforekomstene stiller oss overfor en ny type samarbeid hvor næringslivet selv må være aktivt med i samarbeidet. Regjeringene må på sin side bidra med å legge forholdene til rette.

Den norske regjering går sterkt inn for et slikt samarbeid. Vi tror at de norske gass- og oljeforekomstene kan danne grunnlaget for et betydelig utvidet samarbeid mellom alle de nordiske land. Hittil er imidlertid resultatene ikke oppmuntrende. Likevel antar jeg at det arbeid som nå pågår vil vise seg å gi konkrete resultater.